

שמר ואקשטיין במישפט רצח קסטנר הייתי באווירה של הרג...

בתל-אביב, טיפח עימו יחסים, שאותם הגדיר במהלך המישפוט: "הסכתי למכשיר עיוור בידי אדם שלא טובתי עמדה לנגד עיניו. הייתי קורבנו!" מי היה זאב אקשטיין? הוא נולד להורים ילידי-רוסיה. כגיל שנתיים נחשב כפלא רפואי. אחרי בלא פגם. הוא למד בתל-אביב בבית-הספר לבנים אחר-העם, ולא הצטיין בלימודיו, אך גילה נטייה למוסיקה ולספורט. בתום הכיתה החמישית נטש את התיכון והתחיל לעבוד בבית-הרפואה, השייך לאביו.

בחינתו בן 16, כאשר פרצה מלחמת-העצמאות, וייף את גילו והתנדב לחיל-הים, שם שירת שמונה חודשים. רק אחרי שהתברר גילו האמיתי הוצא מהצבא. ככלאת לו 18 התגייס שוב לצבא, והפעם ליחידת הצנחנים.

ביחידת הצנחנים פגש את רן שמר. אחרי שחיררו מהצבא רכש לו אביו של אקשטיין אופנוע. הוא שב לעבוד בבית-הרפואה, וגם בהדרכת בני-נוער, במסגרת "ישראל הצעירה", תנועת הנוער של הציונים הכללים (הליברלים כיום).

בתקופה שקדמה לרצח קסטנר עבר אקשטיין מהלך של הפנמה. הוא התחיל להתמסר לדת היהודית. הוא גם השלים את חיבורו של רומן, תחת הכותרת ספסלים בגינות שפרק מתוכו — "מסיבה גועלית" — פורסם אחרי הרצח בהעולם הזה (1033).

גיבור הרומן הוא אמנון גרין, המשמש ככפיל מושלם לאקשטיין. גיבורו של הרומן, אמנון, מחויק בספריותו ספרים על פרידריך ניטשה ועל ניקולו מקיאוולי.

זאב אקשטיין עבר, כנראה, הלם נמיכצקערש, שהותר בו רישום עמוק. הוא תיאר אותו במישפטו: "בהיותו בקו השני, במובצע סיני, הרגתי חיילים מהאוייב לא מעט. היתה אווירה כללית של פנטזיה. לולא היתה אווירה כזאת, לא הייתי הורג (שלא לצורך). ההרג בקו השני לא היה תמיד צורך צבאי מובהק, אך זה היה צורך שלי. הייתי בדיעה שצריך להרוג, וכל מי שנמל לידי, הרגתי אותו. לא יכולתי שלא לעשות את זאת. הייתי באווירה של הרג כל הזמן... הרגתי הרגשת, שיקאגו, ירנו כל הזמן ביום ובלילה בערבים ובכלבים..."

קיבלתי ממנו פחית של רבך במרתף הבניין, ויצאתי להרביק את הכרוזים ברחובות..." ראשי הקת"ם והמטה הארצי של המישפטה לא הסתירו במהלך המישפט את ניסיוננו תיהם להביא לעיסקה בינם ובין חרותי, כדי שזוה יגלה את הגורמים האמיתיים שעמדו מאחורי מחתרת קסטנר.

● "ירנו ביום ובלילה בערבים ובכלבים..."

מישפטה לא הצליחה לשרכב את שמו של יעקב חרותי אל המישפט, ונאלצה לשופטו לחוד. כך שמנהיגי-המחתרת במהלך המישפט היה יוסף מנקס, חניך בית-רפולין, שעלה ארצה ב-1935. מנקס התגייס בימי מלחמת-העולם השניה לצבא הבריטי, אחרי המלחמה הצטרף ללח"י, והיה אחד ממפקדיו בירושלים. מנקס שהתגורר בשכונת סלאמה, ישב לראשונה בכלא ג'למי עם אנשי לח"י שנעצרו אחרי רצח הרוזן במדרוט. הוא היה אחת הדמויות המרכזיות במחתרת צריפין, יותר מאוחר הסובייטית בתל-אביב.

את האופי האחר של מחתרת קסטנר מייצג זאב אקשטיין, הצעיר שירה בד"ר קסטנר והר"ג. אקשטיין שפגש לראשונה את יוסף מנקס כמועדרון "סולם"

ראש השב"כ, שהפעיל את כל השרות ולכר את הרוצחים בכתיהם עוד כליל-הרצח. לכידת המתנקשים חשפה לעיני הציבור שוב חלק מהגלריה של הרמויות הידועות ממחתרת-צריפין. ונוסף עליהם את זאב אקשטיין — ספק-איריאליסט מכולל, ספק-פרובוקטור, שהיה בעבר סוכן השב"כ; עדי-המלך אריאל אליאשווילי, שמכר מינהג של יומיום נערים מכוללים לידי שירות-הביטחון; ודמותו המנוונת של פרובוקטור בשם הניאל וזניקאי.

במקביל לחבריה-המחתרת לכד שרות-הביטחון בביתו של ישראל טייג, תושב כפר-סבא, מיצבורנישק במחבוא תת-קרקעי, ובו 61 תתי-מקלעים, רובים ושני להבירות.

אחרי השלמת החקירות הואשם יוסף מנקס בתיכנון הרצח "על-ידי כך שסיפק את הנשק והיה הרוח החיה ברצח זה..." לטענת המישפטה, יעקב חרותי הואשם במנהיגות של אירגון טירוריסטי ובהפצת כרוזי-השמחה נגד שופט-השלום הראשי בירושלים, הר"ר משה פרץ, מי שזיכה בשעתו את הר"ר קסטנר מאשמה בעדות-שקר.

לא היו ראיות מוצקות לטענה על היות חרותי מנהיג האירגון, אך על ההאשמה האחרת היתה עדות בחיסיון, שבמהלכה אמר הער העלום: "כאחד הימים פגשתי את חרותי, והסכמתי להיעתר לבקשתו להרביק עימו ברחובות תל-אביב כרוזים נגד השופט פרץ. נסעתי עם חרותי למצודת זאב, ברחוב המלך ג'ורג',

ממונה על שרות-הביטחון הראל פרובוקטורים של השב"כ

במקביל לחותרים ותיקים יעקב חרותי ויוסף מנקס, רחשו במחתרת קסטנר חצי תריסר פרובוקטורים. המעוררים גם כיום, קרוב ל-30 שנה מאוחר יותר. סידרה של סימני-שאלה על חלקו של שירות-הביטחון במחתרת זו.

בנוסף לחת. מלכות ישראל" קשורה מחתרת זו ב"מחתרת פתח-תיקוה להפלת השלטון". היא "מחתרת דו-ירה", מחתרת אישית של הפרובוקטור אריאל אליאשווילי, שתיכננה לשלוח לשירות-הביטחון משה שרת עותק של הספר "דו-ירה" כשהוא ממולכד בחומר-נפץ.

נאשם פרשין מנסה לתקוף את צלם. העולם הזה פצצה במישרד-החינוך

מחתרת נוספת, קבוצת בית-רדתי בירושלים, היתה גם היא קשורה בה. היה גם קשר עם חביוני שיב, ראש "הליגה האנטי-קומוניסטית", שסיפקה לכמה מחברי-המחתרת כספים, ממקור רות לא-ברורים בארצות-הברית. כאשר הוקמה מחתרת-קסטנר, עוד בשלבני-האירגון הראשונים שלה, עברו חברה טיקסיה-שבעה למחתרת, בנוסף טיקסי-השבעה של לח"י, כאשר הידיים מונחות על התנ"ך, האקרה והרגל.

הקשר ההרוק של הפרובוקטורים למהלכה של מחתרת זו מסביר לא כמעט דברים שאותם ארז, בסרטי טלוויזיה על מישפט ורצח קסטנר, גיסו של הקורבן, הוא התקשר מייד אחרי ההתנקשות בניסו עם עמוס מנור.

המנרט הבריטי, פרצו חברי המחתרת בשירת, "עלי באריקות ניפגשו..." אחד מאנשי לח"י כיניהם אמר: "אוי, זה שיר אצ"לניקי" הגיב על כך אחד הכתבים, שנכח באולם המישפט: "הסניגוריה לא הכינה את השירים כראוי!" בין העיתונאים ישבה גם שליחת סולם ולהשעבר קריינית קול לח"י גאולה כהן.

בפתחת מישפטם חזרו חברי המחתרת על טענת חבריה-המחתרת בימי המנרט הבריטי, שאינם מכירים לא בבית-המישפט הישראלי ולא במיט שלת-ישראל, שאותה כינו "קבוצת האנשים המכנה עצמה ממשלת יי-ראל"... (העולם הזה 16.7.53).

נוסף על הפיגועים שביצעו חברי המחתרת, הם הראשמי בהחזקת מצבורי-נשק ובכרי ליש אחר מותקניו ומכונותיו של שירות הביטחון. מקין שנינו, אחרי שחלה התיישנות על עבירותיהם, הודה יעקב חרותי בבליש שהפעיל בלפי שירות-הביטחון, ואילו שותפו, יוסף מנקס, הודה בהטלת הפצצה בצירות הסובייטית.

המתח בריוני כית-המישפט עלה כאשר אחד מחברי-המחתרת, שימעון ככה, לשעבר איש מכזו בלח"י ואחד מאנשי-המפתח של "מחתרת צריפין" (העולם הזה 30.7.53) נמלט. במשך שבוע-ימים התנססו תמונותיו בעמודי-החדשות של העיתונים היומיים, תחת הכותרת "מבוקש".

מאוחר יותר נלכד ככה במרתף קטן בצפון תל-אביב, אחרי שבמשך ימים רבים שינה מומן לזמן את מקום מחבואו, ואף צבע את שערתו "הנג'יות". חברי מחתרת צריפין גירוו לתקופות-מעצר שונות, אך לא ריצו אותו בפועל. העונש הכבד ביותר שהוטל על יעקב חרותי: 12 שנות מאסר. פנייה מוזרה של הממונה על שירות-הביטחון, איסר הראל, אל ראשי-הממשלה, דויד בן-גוריון, הביאה לחנינה, ערב ייסדה-עצמאות 1955.

● מחתרת הפרובוקטורים

מעט אחרי חצות-לילה של ה-3 במרס 1957 נורה הר"ר רודולף ישראל קסטנר בידי מתנקש, אשר ירה בו כפתח ביתו, כשעה שחזר מעבודתו במערכת היומון ההונגרי אויסקלט. ב-15 במרס מת הר"ר קסטנר מפצעיו.